

ადგილობრივი თვითმმართველობა და მოქალაქეთა ჩართულობა სამოქალაქო ბიუჯეტში

მამუკა მარლიშვილი
სტუდენტ-დოქტორანტი

რეზიუმე

თანამედროვე მსოფლიოში არსებობს მართვის ალიარებული მოდელი და ეს არის წარმომადგენლობითი დემოკრატია, რომელიც დაფუძნებულია მართვის პრინციპზე, პირები რომლებიც ხალხმა აირჩია ხალხის ინტერესებს წარმოადგენენ ყველა დონეზე და თავისთავად ადგილობრივი თვითმმართველობა ამ პრინციპის მთავარ ქვაკუთხედს წარმოადგენს, ადგილობრივი თვითმმართველობა არის მართვის ისეთი ფორმა, რომელიც გამოირჩევა თავისი ორგანიზაციული-სტრუქტურული და მატერიალური თავისებურებებით. ადგილობრივი თვითმმართველობის განსაკუთრებულობა მისი, როგორც სახელისუფლებო შტოს სპეციფიკაში გამოიხატება, ეს რგოლი ერთი მხრივ, მონაწილეობს სახელმწიფო ნების განხორციელებაში, ხოლო მეორეს მხრივ, მაქსიმალურად ცდილობს გაითვალისწინოს მოსახლეობის ინტერესები. ამასთან, სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოები ვალდებული არიან ხელი შეუწყონ ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარებას. განვითარებული ქვეყნების მსგავსად საქართველოს სახელმწიფოც ცდილობს ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარებას რაზეც ბოლო დროს განხორციელებული არაერთი რეფორმა მეტყველებს, ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა სხვა მრავალ საკითხთან ერთად, ქართული თვითმმართველობისთვის დეცენტრალიზაცია და ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესში მოქალაქეთა ჩართულობაა, სახელმწიფოს მხრიდან მიმდინარე რეფორმასთან ერთად უცხოური გამოცდილების გაზიარებას და დანერგვას დიდი მნიშვნელობა აქვს, ამ მხრივ ევროპული გამოცდილება უმნიშვნელოვანესია.

საკვანძო სიტყვები: ადგილობრივი თვითმმართველობა, ბიუჯეტი, მუნიციპალიტეტი, მოქალაქეთა ჩართულობა, სამოქალაქო ბიუჯეტი.

LOCAL SELF-GOVERNMENT AND CITIZEN INVOLVEMENT IN CIVIL BUDGET

Mamuka Marghishvili
Doctorant of GTU

SUMMARY

In the modern world, there is a recognized model of governance that is representative democracy, And which is based on the main principle, the people who have been elected by the people represent the interests of the people at all levels, and local self-government is at the heart of this principle,

Local self-government is an empowered form, it can

be characterized by its organizational-structural and material-financial characteristics.

The peculiarity of local self-government is expressed in the specifics of its branch of power, which, on the one hand, participates in the implementation of state will, and on the other hand, tries to take into account the interests of the population as much as possible. At the same time, state authorities are obliged to promote the development of local self-government.

Like the developed countries, Georgia is also trying to develop local self-government, which has been demonstrated by many recent reforms. One of the recent challenges, along with many other issues, is decentralization to Georgian government and citizen involvement in budget planning. Along with the ongoing reform by the state, sharing and implementing foreign experience is important. Therefore, European experience is crucial in this regard.

* * * *

თვითმმართველობა ნიშნავს საზოგადოებრივი საქმეების მოწესრიგებას თვით ამ საზოგადოების წევრების მიერ, დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობით. ამდენად თვითმმართველობა – ეს არის ჩვენი, საქართველოს მოქალაქეების, შესაძლებლობა, გადაწყვიტოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები, ჩვენ შეგვიძლია თვითმმართველობის საშუალებით გადავჭრათ წყლით მომარაგების, დასუფთავების, გზების, კანალიზაციის, განათების, კეთილმოწყობისა და ადგილობრივი მნიშვნელობის სხვა საკითხები. საქართველოში თვითმმართველობის გარდა სხვა ადმინისტრაციული ორგანო, რომელიც აღნიშნულ საკითხებს მოაგვარებს, არ არსებობს; უფრო მეტიც, სახელმწიფო ორგანოებს არა აქვთ ამის უფლება. ამავდროულად, თვითმმართველობა არის არა მხოლოდ უფლება, არამედ პასუხისმგებლობაც მიღებულ გადაწყვეტილებებსა და შესრულებულ საქმიანობაზე. საქართველოს კონსტიტუცია და კანონმდებლობა განსაზღვრავს როგორც თვითმმართველობის უფლებას, ასევე ამ უფლების განხორციელების შესაძლებლობას, ამ შესაძლებლობას ქმნის თითოეული მოქალაქის თანაბარი შანსი – არჩეულ იქნეს თვითმმართველობის ორგანოში და შესაძლებლობა – მონაწილეობდეს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებასა და აღსრულების პროცესში. საქართველოში ამჟამად მიმდინარეობს ადგილობრივი თვითმმართველობის რეფორმა რომლის მთავარი გამოწვევა დეცენტრალიზაციის პროცესია ხოლო ამ პროცესში მოქალაქეთა ჩართულობას და ბიუჯეტის დაგეგ-

მვას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება, საქართველო მიმდინარე რეფორმის დროს ითვალისწინებს როგორც ახალ ისე უკვე არსებულ და აპრობირებულ მეთოდებს, ასე მაგალითად პროგრამა „სამოქალაქო ბიუჯეტი“ რომელიც უამრავ სხვა ქვეყანაში ხორციელდება, საქართველოში სულ რამდენიმე წელია რაც ს პროგრამა ამოქმედდა.

სამოქალაქო ბიუჯეტის და სოციალური რეფორმის იდეა XX საუკუნის 90-იან წლებში ბრაზილიის ქალაქ პორტუ-ალეგრიში დაიბადა, ქალაქი სხვა უამრავ სოციალურ ეკონომიკურ პრობლემებს ებრძოდა ისეთებს როგორიცაა სიღარიბე, გაუმართავი ინფრასტრუქტურა და სხვა. სამოქალაქო იდეის არსი მგდომარეობს იმაში რომ ეს უნდა ქვეულის კომუნიკაციის ახალ ინსტრუმენტად მოსახლეობასთან და ასევე პასუხისმგებლობის გრძნობის გაზრდა ქალაქის მოსახლეობის მხრიდან, წარმატებული იდეის განხორციელების შემდეგ სამოქალაქო ბიუჯეტმა სულ უფრო მეტი პოპულრობა მოიპოვა და XXI საუკუნის დასაწყისიდან დახვეწილ და კიდევ უფრო გამართული სახით გვხვდება ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებში (ესპანეთი, ბელგია, საფრანგეთი, პოლონეთი და სხვა) სამოქალაქო ბიუჯეტი დღეისთვის 1500-ზე მეტ პატარა თუ დიდ ქალაქს აერთიანებს, საქართველოში კი ქართული მხარისა და პოლონური არასამთავრობო ორგანიზაციის „სხვა სივრცის“ ინიციატივით 2015 წლიდან დაიწყო, რომელიც თავდაპირველად მხოლოდ მარნეულის მუნიციპალიტეტში ხორციელდებოდა.

სამოქალაქო ბიუჯეტი წარმოადგენს მოქალაქეთა ინტერესების გამოხატვის ერთ-ერთ ფორმას მთავარი მიზანი კი მოქალაქეთა ჩართულობის გააქტიურება, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება თვითმმართველობის განხორციელებაში, მათი მონაწილეობის გაზრდა ბიუჯეტირების პროცესში, მოსახლეობის ეფექტურად წარმოჩენა, ასევე ბიუჯეტის გამჭვირვალების გაზრდა და თვითმმართველობის მიერ მოქალაქეებთან მჭიდრო კომუნიკაციის დამყარება. პროგრამა „სამოქალაქო ბიუჯეტი“ როგორც ზემოთ ავლინებ პირველ ეტაპზე მხოლოდ ერთ მუნიციპალიტეტში მიმდინარეობდა ხოლო მომდევნო ეტაპზე საქართველოს 11 მუნიციპალიტეტი ჩაერთო მათ შორის არის გორის მუნიციპალიტეტი სადაც 2017 წელს სამოქალაქო ბიუჯეტის ფარგლებში მოქალაქეთა შერჩეული 13 პროექტი განხორციელდა 2018 წელს 9, 2019 წელს 93, ხოლო 2020 წლის სამოქალაქო ბიუჯეტი დაგეგმარების პროცესშია, იმისთვის რომ სამოქალაქო ბიუჯეტის პროგრამამ გამართულად და სრულყოფილად იმუშაოს არსებობს რამდენიმე უმნიშვნელოვანესი კრიტერიუმი, რომელიც უნდა შეესაბამებოდეს ძირითად პრინციპებს, კონკრეტულად კი საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებს თავად მოსახლეობა, რომელიც განსაზღვრავს პრიორიტეტებს თუ რომელი პროექტი უნდა განხორციელდეს თვითმმართველობის მიერ, პროექტის შერჩევის შემდეგ ის აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული ბიუჯეტში ხოლო აღნიშნული პროცესი ნათლად

და გამჭვირვალედ მიმდინარეობს სავალდებულოა რაც თავისთავად მოქალაქეებს მისცემს შესაძლებლობას ჩაერთონ განხილვას პროექტის მიმდინარეობის ნებისმიერ ეტაპზე, სამოქალაქო ბიუჯეტი არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ პროექტების წარდგენით, სამოქალაქო საზოგადოება აუცილებლად უნდა ცაერთოს დისკუსიაში გამოთქვან მათი აზრი და მიღწეულ იქნეს კონსენსუსი ამისთვის კი მოსახლეობას უნდა ჰქონდეს მეთი სივრცე და შესაძლებლობა თანამშრომლობისთვის და რაც მთავარია სამოქალაქო ბიუჯეტის განხორციელების დროს უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს თვითმმართველობაში მცხოვრები მოსახლეობის სხვადასხვა ფენისა და ჯგუფის მონაწილეობა. იმისთვის, რომ მუნიციპალიტეტს სამოქალაქო ბიუჯეტი ჰქონდეს პირველ რიგში ადგილობრივი ხელისუფლების გადაწყვეტილება საჭირო, სამართლებრივად კი მოქალაქეთა ჩართულობა უზრუნველყოფილია, „საქართველოს ორგანული კანონი ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ 85-ე მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად: სამოქალაქო ბიუჯეტის სხვადასხვა მოდელი და მიდგომა არსებობს, თუ საერთო თანხის რა ნაწილი უნდა გამოიყოს მთლიანი ბიუჯეტიდან ან გამოიყენოს ბიუჯეტის მთლიანი თავისუფალი ფული, რაც პრაქტიკულად, მთლიანი ბიუჯეტის და პრიორიტეტების დოკუმენტის დადგენას ნიშნავს, საქართველოში კი სამოქალაქო ბიუჯეტის შემდეგი სახის პრაქტიკა არსებობს მაგალითად; სარწეულსა და გორში მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის 5%-ია, საჩხერეში - 1%, ბორჯომში - მთლიანი საინვესტიციო ბიუჯეტი პროექტებისთვის დამატებითი დაფინანსების მიღება შესაძლებელია ცენტრალური ადმინისტრაციიდან ან სხვა ფონდებიდან. პროგრამის მიმდინარეობამ გვიჩვენა, რომ სამოქალაქო ბიუჯეტი კარგად მუშაობს და როგორც თვითმმართველობაში ასევე მოსახლეობაში დაინტერესება იზრდება, მაგალითად 2019 წლიდან ზუგდიდის მუნიციპალიტეტმა გამოთქვა სურვილი სამოქალაქო ბიუჯეტის პროგრამის შექმნაზე, ყოველივე ეს კი იმაზე მეტყველებს რომ საქართველობაში მისი პოპულარობა იზრდება და სულ უფრო მეტ მუნიციპალიტეტს აქვს სურვილი დანეტგონ თვითმმართველობაში სამოქალაქო ბიუჯეტი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს კონსტიტუცია
2. საქართველოს ორგანული კანონი ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი
3. ურუშაძე, ი., ადგილობრივ თვითმმართველობაში მოქალაქეთა ჩართულობის სახელმძღვანელო თბილისი 2014. გვ 9.
4. მიქელაძე, ო., ეზუგბაია, ო., მუნიციპალური სამართალი, თბილისი, 2002. გვ. 18
5. <https://droa.ge>
6. <http://participatory.ge/ka/>
7. <http://gori.gov.ge/mtavari1/siaxleebi/272-2019-tsels-programa-samoqalaqo-biujeti-soflebshic-ganxorcieldeba.html>